

УЛОГА И ЗНАЧАЈ ВЕРСКОГ ВАСПИТАЊА КОД ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА²⁹

Резиме: Ако посматрамо верско васпитање као скуп културних система, система веровања и погледа на свет који се односе на човека и његово одношење према Богу, онда је оно веома важно питање које завређује пажњу ширег круга педагога. Религија има потребу да објасни порекло и смисао живота човека и универзума, те је као таква, друштвена појава која подлеже одређеним законима настајања, развоја и нестајања. Формално образовање у нашем школском систему сваком појединцу пружа знања о вери, другим религијама, обичајима, традицији, културним обрасцима и др. Верско васпитање треба да започне још у предшколском добу, када децу ваља упознати са елементима вере и њеним симболима, и оно треба да буде саставни део њиховог васпитно-образовног процеса.

Кључне речи: верско васпитање, религија, деца, предшколска установа.

Увод

Општи циљ верског васпитања односи се на стицање основних знања о вери, црквеним обичајима и правилима цркве. Путем њега деца предшколског узраста требају да науче и разумеју основне појмове везане за литургију и заједницу која се уз помоћ ње остварује, да схвате појам љубави и односа према другим људима. У упутствима о начинима остваривања верског васпитања истиче се да је *катихизација* (веронаука, изучавање истинске вере) литургијска делатност. То значи да је она заједничко дело вероучитеља и његових ученика. У том односу до изражаја треба да дођу дечија креативност, њихове способности и посебни таленти који се у пријатној атмосфери могу реализовати у црквеним и верским заједницама. У зависности од циља који се жели остварити, бирају се и наставни садржаји и облици рада, као и наставане методе и средства, који на адекватан начин приближавају верске садржаје деци раног узраста. Деца се овим путем могу увести у црквени живот, али на њих доста утичу и други фактори. То су, пре свега породица и околина у којој дете живи, средина и друштво у којој се креће, утицај масмедија и др.

---

²⁹Рад је резултат рада на пројекту бр. III47023 „Косово и Метохија између националног идентитета и европских интеграција“ који финансира Министарство образовања, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Појам и значај верског васпитања

Свака религија има нешто што је чини другачијом, своје карактеристике и теорије којима се човек у складу са својим опредељењем прилагођава. Сваки појединац религију одређује онако како је осећа у себи. Веровање је карактеристично за религијску свест, па су речи *вера* и *религија* у свакодневном говору синоними. Религија је персонално условљена јер представља израз најдубље људске интимае и људског уверења. Она, према уопштеним дефиницијама представља скуп културних система, система веровања и погледа на свет који се односе на човека и његов однос према Богу и свету који га окружује. Религија има потребу да објасни порекло и смисао живота човека и универзума. То је, дакле, њена суштина, а појам *религија* настао је од латинског глагола *religiere* - повезати. Повезује се, дакле човек са природом, са другим бићима, али пре свега са Богом као неким ко представља заштитника. Овај термин први пут је употребио Лактанације, хришћански филозоф у IV веку. Да бисмо боље разумели тематику верског васпитања потребно је појмовно одредити не само религију, већ и остале елементе важне за његово разумевање.

Религијска култура представља појаву која се научном методом може анализирати, одредити и научити. Она подразумева «управо веровање, вредновање и понашање у складу са специфичним, посебним (религиозним) опредељењем; религиозним васпитањем негују се верска осећања и уче правила живота верника, што није исто у свим религијама; религиозна култура - њен циљ је да теоријски заснује васпитање на одређеној религији.» (Кубурић, 2004, 44). *Веронаука* не постоји ради гомилања података и информација или у служби теоретског знања «знања о вери, него као мистагогија, увођење у праксу живота и отварање могућности да ученик и лично усвоји искуство Цркве кроз слободно учешће у њеном животу, првенствено у њеној литургији. Уочљив је нагласак на литургију (служба Божја) и ту је кључ разумевања приступа православне цркве улози и значају верске наставе.» (Дачић, 2002, 21). Појмови *заједнице* и *љубави* према истом аутору такође су неопходни у схватању православног приступа као литургијског. Дакле, веронаука зато и постоји да би људи ушли у литургијску заједницу. «Настава веронауке је само један сегмент интегралног, литургијског, васпитно-образовног система. Она мора да буде тако конципирана да у школском, васпитно-образовном систему, којим је ограничена, буде у органској вези са конкретним црквеним (литургијским) животом» (Лукић, Вуковић, 2001, 15).

Развој верског васпитања у нашој земљи текао је у складу са друштвеним збивањима и кретањима. Битан моменат представља 2002. година, када се веронаука уводи као изборни предмет (поред грађанског васпитања) и од тада се пажња усмерава на изучавању вере и њених симбола, као и садржаје који се обрађују са децом, вероучитеље и сл. Интересовање за веронауку у предшколском периоду је најбоља гаранција да ће се јавити и позитиван однос према њеном учењу касније.

Оно може да има корене у породици, али значајну улогу има и вероучитељ. Он то чини повезујући сазнања из веронауке са свакодневним животом, пре свега у цркви, а затим у породици, вршњачким групама, ваншколским активностима и др. Према Каменову (2012, 148) то се најбоље постиже «указивањем ученицима на примере из живота, литературе као и свих других уметности које узимају за тему живот у Христу, житије светитеља, примере понашања на које се треба угледати.» У реализацији садржаја верског васпитања код деце раног узраста, полази се од њиховог *упијајући духа*, односно од интересовања за све што се догађа у окружењу, а посебно за верска збивања и појаве, што се изражава кроз разне игре и стваралаштво. Од најмлађих дана деца постављају питања везана за веру, Бога као творца свега постојећег, натприродним бићима, правди и неправди и др. Да би се на ова питања деца одговорило у складу са њиховим узрастом, дакле у складу са способностима да разумеју овакве појаве морају да се обезбеде повољни услови, подстицајна средина и присуство вероучитеља, заинтересованог за напредовање деце.

Врсте, облици, методе и средства која се примењују у раду са децом предшколског узраста

Текстове које примењује вероучитељ у раду са децом раног узраста односе се на: *Теоријско-спознајне текстове* који су релевантни због тога што презентују кључне појмове теологије и њихове дефиниције, излажу систематизоване, дидактички обликоване чињенице, представе и генерализације одређеним програмом. Ова категорија текстова је пожељна, али може и изостати или бити сведена на минимум када су у питању садржаји за најмлађе. Илустрације ради, појам анђела се може објаснити кроз текстове, који се могу срести у Витошевићевим наводима:

«Ја сам Мали Анђео, Твој анђео чувар, Време је да се упознамо, Знам како се зовеш и знам колико имаш година, Мој једини задатак јесте да те волим и да бринем о теби, тј. за тебе да се молим и да те чувам, Питаш се од чега да те чувам... Од мрака, лоших патуљака, лоших мисли и поступака.»

Инструментално-практични текстови су усмерени на квалитетније стицање знања путем појачаног емоционалног доживљајног и васпитног деловања на децу, а неретко им је својствена и естетска вредност, посебно у случајевим књижевно-уметничких и публицистичких текстова у којима су пројектовани садржаји за наставу веронауке. Илустративно, према истом аутору, текстови овог типа су: *«Сви смо ми велика породица, Све нас и децу, и маме и тате и деке и баке створио је небески Отац, читавог света творац-Господ Бог, Да бисмо били срећни потребно је да се молимо и Богу за љубав да се молимо.»*; *Инструктивни текстови* су усмерени на стицање навика самосталног рада путем инструкција, савета, демонстрација и стимулуса. Као пример инструктивних текстова наводи се прича *Молитва*, која упућује на то да је у молитви лепо сетити се људи које носимо у срцу.

Облици рада који се могу примењивати са децом раног узраста у верској настави односе се на: *фронтални, групни, индивидуални и рад у*

паровима. На њихов избор утичу бројни чиниоци: узраст, претходна знања и искуства, личне особине деце, циљеви који се желе постићи, методичка оспособљеност вероучитеља и др. Методе у настави веронауке могу бити: *монолошка, дијалошка, диспутна и текстуална*. Нпр. циљ диспута је да се деца науче размишљању и просуђивању о постављеним питањима о томе «шта се добија светом тајном крштења, симбола белог голуба и сл.» (Каменов, 2006, 91). Применом поменутих метода би требало постићи што више «практичног деловања: грађења, цртања, сликања, драмског приказивања, експериментисања, истраживања, решавања проблема. *Директне или непосредне методе* (монолог, дијалог, дискусија, текстуална метода, илустративна), обухватају непосредно причање и показивање, док *индиректне или посредне методе* (посете и екскурзије) подразумевају утицање на децу путем специјално припремљене средине, или одласком у одабране објекте у природној и друштвеној средини.

Наставна средства која примењује вероучитељ у верском васпитању имају посебну дидактичку вредност. Међу њима значајна су: *вербална наставна средства* (реч, говор), и *текстуална* (писани текстови, писане речи, упоредни или развојни запис, писмо, легенде, плакати, наставни лист, чланци, књиге). У *визуелна средства* која су намењена искључиво посматрању се убрајају: културно-историјски објекти, објекти уметничког стваралаштва, модели, макете, фотографије, филмови, сликовнице, албуми, слике, иконе, цртежи, свештеничке и ђаконске одежде, шеме, планови, карте, графикони, табеле и симболи. *Аудитивна средства* су намењена слушању, а то су музички инструменти, као и радио-емисије верског садржаја. Најефикаснији резултати добијају се применом *аудио-визуелних средстава* где се укључује гледање и слушање. Ту спадају: дијафилмови, цртани филмови, телевизијске емисије, звучне слике, компјутерски мултимедијални програми на компакт дисковима и др. Наставни објекти у којима се реализује верско васпитање су: школска учионица и храм.

Закључак

Верско васпитање је саставни део општег образовања и васпитања деце раног узраста. Оно је важно јер ствара слику о свету, упознаје га са вером и њеним симболима, културом, традицијом, учи да поштује туђу веру и њихова обележја и др. Са верским васпитањем треба почети рано, још у породици, наставити га у предшколским установама и школи. Интересовање за веру и религију зависи од бројних чинилаца, пре свега, породичног и друштвеног окружења, а онда и од предшколске установе и вероучитеља који на адекватан и ненаметљив начин деци треба да презентује садржаје верског васпитања.

Он ће, путем одређених текстова, облика и метода рада децу раног узраста увести у садржаје вере и настојати да створе слику која одговара ономе што наша вера и пропагира, а то је љубав и заједништво.

Литература

- Дачић, С. (2002). *Верска настава у школи*. Београд: Центар за емпиријска истраживања.
- Каменов, Е. (2006). *Образовање предшколске деце*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Каменов, Е. (2012). *Методика наставе веронауке*. Београд: Издавачка фондација.
- Кубурић, З. (2004). *Методика верске наставе*. Београд: Чигоја штампа.
- Лукић, С., Вуковић, В. (2001). *Настава православне веронауке*. Београд: Змај.

Vesna Lj. Minić

THE ROLE AND IMPORTANCE OF RELIGIOUS EDUCATION WITH PRESCHOOL CHILDREN

Summary: If we observe religious education as a set of cultural value systems, belief systems and world views that relate to the man and his relationship to God, then this is a very important issue that deserves the attention of a wider circle of teachers. Religion has a need to explain the origin and purpose of human life and the universe, and as such, it is a social phenomenon that is a subject to certain laws of formation, development and disappearance. Formal education in our school system provides each individual with knowledge about faith, other religions, customs, traditions, cultural pattern, etc. Religious education should start at preschool age, when children should be introduced with elements of religion and its symbols, and it should be an integral part of their educational process.

Key words: religious education, religion, children, preschool.